

Federálne zhromaždenie a parlamentné voľby v Ruskej federácii

Katarína Rajňáková

Abstract

The article is oriented to analyses of position of the parliament and his competitions in Russian federation with regard to his position in the past, concrete on the base of Constitution of 1988 and to his position today on the base of Constitution of 1993. The paper is oriented to analyses of parliament elections to Federal Council, to its Chamber – The State Duma, with concrete orientation and analyze of election of 1993, 1995, 1999, 2003 and 2007 and it looks up to the strongest political parties in the chosen elections.

Keywords: Federal Council, the State Duma, Russian Federation, parliament elections

Úvod

Rusko patrí k najväčším štátom sveta. Ruská federácia vznikla v decembri v roku 1991, keď došlo k rozpadu Zväzu sovietskych socialistických republík. Rozpad Sovietskeho zväzu bol zapríčinený viacerými faktormi, medzi nimi najmä pádom totalitného systému, ktorý bol nastolený ešte v roku 1917 po komunistickej revolúcii, nárastom emancipácie jednotlivých národov v rámci sovietskeho štátu, spoločenskými reformami i tvrdým zápasom politikov o moc.¹ V tomto prostredí posilňoval svoju politickú pozíciu Boris Jelcin. Víťazstvo v júni 1991 v prezidentských voľbách jeho politickú pozíciu ešte viac posilnilo. Po augustovom puči v roku 1991 Jelcin dominoval celej politickej sfére a prevzal aj vedenie ruskej vlády v čase, keď väčšina republík vyhlásila suverenitu a Sovietsky zväz ako taký už prakticky neexistoval. Až v decembri toho istého roku Gorbačov oficiálne podpísal dekrét o ukončení prezidentskej funkcie. 31. decembra o polnoci roku 1991 oficiálne prestáva existovať Sovietsky zväz.²

¹ Mesežnikov, G. (1997): *Ruská federácia*. In: Lidák, Ján a kol.: *Komparácia politických systémov*. Bratislava: Vydavateľstvo, s. 186.

² Svoboda, J.: *Politický systém Ruskej federácie – Parlament*. On: http://www.spolved.web2001.cz/stud_mat/-psruska.htm (28.5.2009).

Podľa ruskej ústavy prijatej o dva roky neskôr sa krajina nazýva Ruská federácia. Názov Rusko je podľa tejto ústavy totožný s názvom Ruská federácia.

Začiatok parlamentarizmu v Rusku

Úloha politických strán na začiatku 20. storočia nezohrávala v Rusku veľkú úlohu. Pôsobili skôr v skrytosti a ich úloha bola takmer bezvýznamná, pretože mali nielen málo členov, ale aj veľmi nízky, takmer žiadny vplyv na politické dianie. Zlom v tomto stave nastal až v roku 1905, kedy cár nakoniec ponechal priestor pre začiatok vzrastajúceho parlamentarizmu a politické strany sa mohli začať postupne legalizovať.³

Na postavenie jednotlivých politických strán v politickom spektre bolo možné nazerať aj z pravoľavého pohľadu. Pravicu tvoril Všeruský národný zväz, ktorý hájil záujmy podnikateľov a statkárov. Status quo hájili Okt'abristi, reformy v priemysle podporovali progresisti a kadeti, alebo konštituční demokrati, ktorí žiadali nenásilnú demokratickú zem⁴.

Ľavý stred predstavovali trudovici. Bola to reformná a pravicová odnož eserov, ktorí sa orientovali na populistické tendencie v parlamente. Ľavica bola tvorená esermi, teda socialistami – revolucionármi, ktorí tvorili najväčšiu politickú stranu svojim počtom aj vplyvom. Krajná ľavica bola tvorená sociálnymi demokratmi s boľševickou aj menševickou cestou ruského marxizmu⁵. V tomto zložení nemožno opomenúť činnosť radikálnych či extrémnych síl smerovaných k nacionalizmu, monarchizmu, antisemitizmu či antisocializmu (napr. Zväz ruského ľudu, Zväz archanjela Michala a pod.).⁶ Voľby v tomto období prebiehali prostredníctvom volieb do dúm. Tieto voľby však nie je možné považovať za demokratické, rovné a spravodlivé. Ľavicovo orientované politické strany boli očividne zákonmi diskriminované.⁷

³ Švankmajer, M.; Veber, V.; Sládek, Z.; Moulis, V. (1995): *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, s. 286.

⁴ Svoboda, J.: *Politický systém Ruské federace – Parlament*. On: http://www.spolved.web2001.cz/stud_mat/-psruska.htm (28.5.2009).

⁵ Švankmajer, M.; Veber, V.; Sládek, Z.; Moulis, V. (1995): *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, s. 286.

⁶ Svoboda, J.: *Politický systém Ruské federace – Parlament*. On: http://www.spolved.web2001.cz/stud_mat/-psruska.htm (28.5.2009).

⁷ Švankmajer, M.; Veber, V.; Sládek, Z.; Moulis, V. (1995): *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, s. 286.

Tab.1: Prehľad jednotlivých dúm 1905 – 1917 a ich charakteristika.⁸

DUMY	NAJVACŠŠIE STRANY	CHARAKTERISTIKA
1. дума (10.5–21.7.1906) – „дума национальной надежды“	1. kadeti – 35% 2. trudovici – 21% Poslanci často prebiehali.	Duma bola krajne neposlušná, vypracovala samostatný program a vláde vyslovila nedôveru. Bola rozohnaná.
2. дума (5.3–15.6.1907) – „дума народного гнева“	1. trudovici – 20% 2. kadeti – 19%	Radikálnejšia než prvá. Odhlasovala rezolúciu o „nezákonných činoch“ polície a vlády. Bola rozpustená.
3. дума (14.11–22.6.1912) – „дума панская“	1. okt'abristi – 35% 2. pravicoví extrémisti a nacionalisti 22%	Za Stolypina mala iba náhradný hlas, bez konfliktov s vládou. Typická mnohými búrlivými konaniami.
4. дума (28.12.1912 – 19.10.1917)	1. nacionalisti – 27% 2. okt'abristi – 22% 4.9.1915 vzniká koalícia Progressívny blok	Konala málo, cár ju ignoroval. Aktívna je od augusta 1915 a po marci 1917.
Ústavodarné zhromaždenie 19.1.1918	1. eseri – min. 52% 2. boľševici – 24%	Po prvom zasadnutí bolo boľševikmi rozohnané.

Ruská spoločnosť sa takto po prvýkrát stretla s akousi formou parlamentarizmu. Po rozohnaní Ústavodarného zhromaždenia dochádza dlhšiu dobu k útlmu parlamentných tendencií a nastalo dlhé obdobie komunizmu⁹.

„Práve na skostnatený systém moci s jeho direktívnym nátlakom dnes narážajú hlavné otázky prestavby – ekonomická reforma, rozvoj sociálno-kultúrnej sféry i výchova ľudí k tomu, aby zaujímali zainteresovaný postoj hospodárov ku všetkému, čo sa v našej krajine deje ... Dnes treba mať odvahu priznať, že ak zostane politický systém nehybný, bez zmien, úlohy prestavby nesplníme.“¹⁰ Takto sa vyjadril Gorbačov na 19. celozväzovej konferencii KSSZ. V októbri 1988 bol Najväčším sovietskom ZSSR prijatý zákon o voľbách do Kongresu ľudových poslancov. Ide o prelomový krok pre ruský parlamentarizmus a po dlhodobej

⁸ Tamtiež, s. 287.

⁹ Svoboda, J.: *Politický systém Ruskej federácie – Parlament*. On: http://www.spolved.web2001.cz/stud_mat/-psruska.htm (28.5.2009).

¹⁰ Orosz, L.; Somorová, E. (1989): *Ústava ZSSR. Zmeny a doplnky*. Košice: Právnická fakulta, s. 5.

odmlke umožnil konštituovanie nového politického systému Ruska. Ústava prijatá tohto roku (1988) tak mala nasledujúcu štruktúru:

- I. Základy spoločenského zriadenia a politiky ZSSR
 - Hlava 1. Politický systém
 - Hlava 2. Hospodársky systém
 - Hlava 3. Sociálny rozvoj a kultúra
 - Hlava 4. Zahraničná politika
 - Hlava 5. Obrana socialistickej vlasti
- II. Štát a osobnosť
 - Hlava 6. Občianstvo ZSSR. Rovnoprávnosť občanov.
 - Hlava 7. Základné práva, slobody a povinnosti občanov ZSSR.
- III. Národno-štátne zriadenie ZSSR
 - Hlava 8. ZSSR- zväzový štát
 - Hlava 9. Zväzová sovietska socialistická republika
 - Hlava 10. Autonómna sovietska socialistická republika
 - Hlava 11. Autonómna oblasť a autonómny okruh
- IV. Sovietsky ľudových poslancov a spôsob ich voľby
 - Hlava 12. Sústava a zásady činnosti sovietskych ľudových poslancov
 - Hlava 13. Volebná sústava
 - Hlava 14. Ľudový poslanec
- V. Najvyššie orgány štátnej moci a správy ZSSR
 - Hlava 15. Zjazd ľudových poslancov ZSSR a Najvyšší soviety ZSSR
 - Hlava 16. Rada ministrov ZSSR
- VI. Základy výstavby orgánov štátnej moci a správy vo zväzových republikách
 - Hlava 17. Najvyššie orgány štátnej moci a správy zväzovej republiky
 - Hlava 18. Najvyššie orgány štátnej moci a správy autonómnej republiky
 - Hlava 19. Miestne orgány štátnej moci a správy
- VII. Súdnictvo, arbitráž a prokurátorský dozor
 - Hlava 20. Súd a arbitráž
 - Hlava 21. Prokuratúra
- VIII. Znak, vlajka, hymna a hlavné mesto ZSSR
- IX. Platnosť a zmeny Ústavy ZSSR

Ústava z roku 1988¹¹ v hlave 1 opisuje vtedajší politický systém, kde v článku 1 hovorí, že zväz sovietskych socialistických republík je socialistický všeludový štát vyjadrujúci vôľu a záujmy robotníkov, roľníkov a inteligencie, pracujúcich všetkých národov a národností krajiny. Zaujímavý je aj článok 3, kde sa ustanovuje, že organizácia a činnosť sovietskeho štátu sú budované v súlade so zásadou demokratického centralizmu: voliteľnosť všetkých orgánov štátnej moci zdola nahor, ich zodpovednosť voči ľudu a záväznosť rozhodnutí vyšších orgánov pre orgány nižšie. Článok 3 ďalej uvádza, že demokratický centralizmus spája jednotné riadenie s iniciatívou a tvorivou aktivitou v miestach, so zodpovednosťou každého štátneho orgánu a funkcionára za zverenú záležitosť. Podľa článku 6 je vedúcou a usmerňujúcou silou sovietskej spoločnosti, jadrom jej politického systému štátnych a spoločenských organizácií Komunistická strana Sovietskeho zväzu (KSSZ), ktorá slúži ľudu a existuje pre ľud. Článok 9 hovorí, že „základným smerom rozvoja politického systému sovietskej spoločnosti je ďalšie prehĺbovanie socialistickej demokracie...“ Tretia časť tejto ústavy o Národno – štátnom zriadení ZSSR v hlave 8 opisuje ZSSR – zväzový štát a hovorí v článku 71, že v Zväze sovietskych socialistických republík sú zjednotené:

Ruská sovietska federatívna socialistická republika,
Bieloruska sovietska socialistická republika,
Uzbecká sovietska socialistická republika,
Kazašská sovietska socialistická republika,
Gruzínska sovietska socialistická republika,
Azerbajdžanská sovietska socialistická republika,
Litovská sovietska socialistická republika,
Moldavská sovietska socialistická republika,
Lotyšská sovietska socialistická republika,
Kirgizská sovietska socialistická republika,
Tadžická sovietska socialistická republika,
Arménska sovietska socialistická republika,
Turkménska sovietska socialistická republika,
Estónska sovietska socialistická republika,
Ukrajinská sovietska socialistická republika.

¹¹ Tamtiež.

Hlava 15 hovorí o Zjazde ľudových poslancov ZSSR a Najvyššom soviete ZSSR ako o najvyšších orgánoch štátnej moci a správy ZSSR. Podľa článku 108 je Zjazd ľudových poslancov ZSSR najvyšším orgánom štátnej moci ZSSR. Je oprávnený prerokovať a rozhodovať akékoľvek otázky, ktoré patria do pôsobnosti Zväzu SSR. Ústava ďalej vymenúva výlučné pôsobnosti tohto Zjazdu. Článok 109 hovorí, že Zjazd má 2250 poslancov, ktorí sa volia nasledovným spôsobom: 750 poslancov za územné volebné obvody s rovnakým počtom voličov, 750 poslancov za národno-územné volebné obvody podľa kľúča: 32 poslancov za každú zväzovú republiku, 11 poslancov za každú autonómnu republiku, 5 poslancov za každú autonómnu oblasť a 1 poslanec za každý autonómny okruh; 750 poslancov za spoločenské organizácie podľa kľúča stanoveného zákonom o voľbách ľudových poslancov ZSSR. Ústava v článku 110 hovorí, že Zjazd ľudových poslancov ZSSR sa zvoláva na prvé zasadnutie najneskôr dva mesiace po voľbách. Zvoláva ho Najvyšší soviety ZSSR. Článok 111 hovorí, že Najvyšší soviety ZSSR je permanentne činný zákonodarný, nariadený a kontrolný orgán štátnej moci ZSSR. Volí ho Zjazd ľudových poslancov ZSSR tajným hlasovaním z radov ľudových poslancov ZSSR. Najvyšší soviety ZSSR je Zjazdu ľudových poslancov ZSSR podriadený. Najvyšší soviety ZSSR je dvojkomorový, skladá sa z dvoch snemovní, zo Sovietskeho zväzu a Sovietskeho národnosti. Obe snemovne sú rovnoprávne. Ústava v tejto hlave v článku 118 hovorí o Prezídium Najvyššieho soviety, ktorý je orgánom podriadeným Najvyššiemu soviety, ktorý zabezpečuje organizáciu práce Zjazdu ľudových poslancov ZSSR a Najvyššieho soviety ZSSR a uskutočňuje iné právomoci v rozsahu stanovenom Ústavou ZSSR a zákonmi. Na jeho čele je predseda Najvyššieho soviety ZSSR. Predseda Najvyššieho soviety ZSSR je podľa článku 120 najvyšším funkcionárom sovietskeho štátu a zastupuje ZSSR vo vnútri krajiny a v medzinárodných vzťahoch. Je volený Zjazdom ľudových poslancov ZSSR z ľudových poslancov ZSSR tajným hlasovaním na 5 rokov, no nie viac ako na dve po sebe idúce funkčné obdobia. Predseda Najvyššieho soviety ZSSR je podriadený Zjazdu ľudových poslancov ZSSR a Najvyššiemu soviety ZSSR.

Súčasnú postavenie parlamentu v Ruskej federácii

Dnešné postavenie parlamentu Ruskej federácie (Federálneho zhromaždenia) vychádza z Ústavy Ruskej federácie z roku 1993,¹² ktorá má nasledovnú štruktúru:

- Hlava I: Princípy ústavného systému
 - Hlava II: Ľudské práva a slobody
 - Hlava III: Federatívne usporiadanie
 - Hlava IV: Prezident Ruskej federácie
 - Hlava V: Federálne zhromaždenie
 - Hlava VI: Vláda Ruskej federácie
 - Hlava VII: Súdna moc
 - Hlava VIII: Miestna samospráva
 - Hlava IX: Ústavné dodatky a revízie ústavy
- Záverečné a prechodné ustanovenia

Ústava Ruskej federácie z roku 1993 v článku 1 hovorí, že Ruská federácia je demokratický federatívny právny štát s republikánskou formou vlády. Článok 5 ďalej upravuje, že Ruská federácia pozostáva z republík, krajov, oblastí, miest, autonómnej oblasti a autonómnych okruhov. Podľa Mesežnikova¹³ je to presne 89 rovnoprávných subjektov, z toho 21 republík podľa článku 65 tretej hlavy: Republika Adygeja, Altajská republika, Baškirska republika, Burjatska republika, Čečenska republika, Čuvašska republika, Dagestan republika, Chakasia republika, Ingušska republika, Kabardino-Balkarska republika, Kalmykska republika, Karačaevo-Čerkesska republika, Republika Karélia, Republika Komi, Republika Marij El, Republika Mardovia, Republika Sacha (Jakutia), Republika Severné Osetsko, Republika Tatarstan, Republika Tuva, Udmurtska republika. Medzi rovnoprávne subjekty Ruskej federácie patrí 9 krajov (Altajský, Chabarovský, Kamčatský, Krasnodarský, Krasnojarský, Permský, Primorský, Stavropoľský, Zabalkajský), 46 oblastí¹⁴ (Amurská, Archangel'ská, Astrachanská, Belgorodská, Brjanská, Čeljabinská, Ivanovská, Irkutská, Jaroslavská, Kaliningradská, Kalužská, Kemerovská, Kirovská, Kostromská, Kurganská,

¹² *The Constitution of The Russian Federation*. Adopted at the December 2, 1993 referendum (Ústava Ruskej federácie prijatá referendumom 2. decembra 1993).

¹³ Mesežnikov, G. (1997): *Ruská federácia*. In: Liďák, Ján a kol.: Komparácia politických systémov. Bratislava: Vydavateľstvo, s. 188.

¹⁴ Aj keď Mesežnikov (1997) uvádza 49 oblastí, podľa Ústavy ZSSR z roku 1993 je to 46 oblastí.

Kurská, Leningradská, Lipecká, Magadanská, Moskovská, Murmanská, Nižgorodská, Novgorodská, Novosibirská, Omská, Orenburgská, Orlovská, Penzenská, Pskovská, Rostovská, Riazanská, Samarská, Saratovská, Sachalinská, Sverdlovská, Smolenská, Tambovská, Tverská, Tomská, Tulská, Ťumenská, Uljanovská, Vladimírská, Vologogradská, Vologodská, Voronežská.), 2 mestá federálneho významu (Moskva, Sankt-Peterburg), 1 autonómna oblasť (Jevrejská (Židovská) autonómna oblasť) a 4 autonómne okruhy¹⁵ (Nenecký, Chanty-Mansijský – Jugra, Čukotský, Jamalo – Nenecký). Regióny sa od seba veľmi líšia najmä veľkosťou, zaľudnením, etnickým zložením obyvateľstva, ekonomikou, náboženstvom, reliéfom alebo režimom. Niektoré pripomínajú štát v štáte (Prímorský kraj, Tatarstán), iné permanentné bojisko (Čečensko)¹⁶.

Článok 11 tejto Ústavy ustanovuje, že štátna moc Ruskej federácie je v rukách prezidenta Ruskej federácie, oboch komôr Federálneho zhromaždenia, vlády a súdov Ruskej federácie.

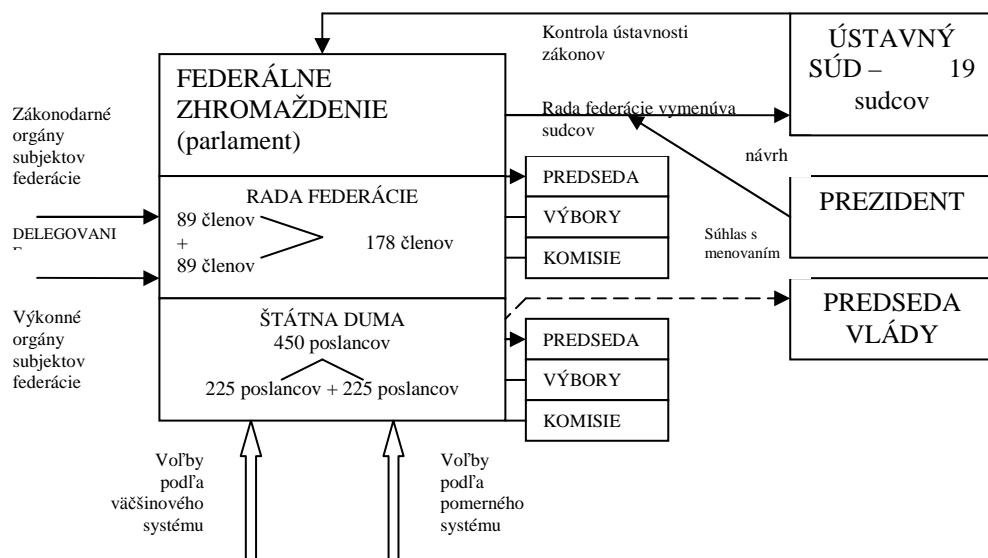
Hlava 5 Ústavy Ruskej federácie z roku 1993 hovorí o Federálnom zhromaždení (viď obr. č. 1).

Obr. 1: Federálne zhromaždenie Ruskej federácie a jeho vzťah k ostatným ústavným činiteľom.¹⁷

¹⁵ Aj keď Mesežnikov (1997) uvádza 10 autonómnych okruhov, Ústava ZSSR z roku 1993 hovorí o 4 autonómnych okruhoch.

¹⁶ Netolický, P. (2005): *Ruský federalizmus* [online]. *E-polis.cz*, 2005, ISSN 1801-1438. On: <http://www.e-polis.cz/komparace/67-rusky-federalizmus.html> (28.5.2009).

¹⁷ In: Lidák a kol. (1997): *Komparácia politických systémov*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, s. 271, upravené autorkou.

Federálne zhromaždenie vystupuje ako parlament Ruskej federácie. Článok 94 ustanovuje, že Federálne zhromaždenie Ruskej federácie (RF) je parlamentom RF a je reprezentatívnym a legislatívnym orgánom RF. Podľa článku 95 je parlament dvojkomorový a pozostáva z Rady federácie a zo Štátnej dумы. Rada federácie zahŕňa dvoch reprezentantov z každej konštitučnej jednotky RF, jedného reprezentanta z legislatívy a jedného reprezentanta z exekutívneho orgánu Štátnej vlády. Štátna дума pozostáva zo 450 zástupcov. V článku 97 je uvedené, že každý občan RF, ktorý dosiahol vek 21 rokov a má právo zúčastňovať sa na voľbách, môže byť zvolený do Štátnej dумы.

Článok 99 ustanovuje, že Federálne zhromaždenie RF je permanentne fungujúcim orgánom. Štátna дума by mala zvolať svoju ustanovujúcu schôdzu do tridsiatich dní od dňa zvolenia. Prezident RF však môže zvolať schôdzu aj skôr podľa tohto článku. Prvá – ustanovujúca schôdza Štátnej dумы je otvorená najstarším zástupcom. Rada federácie a Štátna дума vedú svoje schôdze oddelene podľa článku 100. Rada federácie si podľa článku 101 môže zvoliť spomedzi svojich členov predsedu Rady federácie a jeho zástupcov. Štátna дума si rovnako môže zvoliť spomedzi seba predsedu a jeho zástupcov. Rada federácie aj Štátna дума si zriaďujú svoje výbory a komisie k prejednávaniu otázok určených na prejednanie v pléne.

Článok 102 upravuje rozsah jurisdikcie Rady federácie, kam patrí:

1. schvaľovanie zmien hraníc medzi subjektmi Ruskej federácie,
2. schvaľovanie nariadení prezidenta o vyhlásení vojenského stavu a mimoriadneho stavu,

3. rozhodovanie o otázke možnosti využitia Ozbrojených síl Ruskej federácie za hranicami územia Ruskej federácie,
4. vyhlasovanie volieb prezidenta Ruskej federácie,
5. odvolanie prezidenta Ruskej federácie z funkcie,
6. menovanie do funkcie sudcov Ústavného súdu, Najvyššieho súdu a Vyššieho arbitrážneho súdu Ruskej federácie,
7. menovanie a odvolávanie z funkcie generálneho prokurátora Ruskej federácie,
8. menovanie a odvolávanie z funkcie námestníka predsedu Účtovnej komory a polovice jej audítorov.

V týchto oblastiach prijíma Rada federácie uznesenia väčšinou hlasov z celkového počtu svojich členov, ak ústava neurčí inak.

Článok 103 upravuje rozsah a výlučnú jurisdikciu Štátnej dumy:

1. dáva súhlas prezidentovi Ruskej federácie na menovanie predsedu vlády Ruskej federácie,
2. rieši otázky dôvery vláde Ruskej federácie,
3. menuje a odvoláva predsedu Centrálnej banky Ruskej federácie,
4. menuje a odvoláva predsedu Účtovnej komory a polovicu zloženia jej audítorov,
5. menuje a odvoláva Hovorcu občianskych práv,
6. vyhlasuje amnestiu,
7. podáva obžalobu na prezidenta Ruskej federácie pre jeho odvolanie z funkcie.

V týchto veciach prijíma Štátna дума uznesenia, na prijatie ktorých je potrebná väčšina hlasov z celkového počtu poslancov.

Podľa článku 104 patrí právo na zákonodarnú iniciatívu Prezidentovi RF, Rade federácie, členom Rady federácie, zástupcom Štátnej dumy, Vláde RF a reprezentatívnym orgánom ústavných jednotiek RF. Toto právo patrí aj Ústavnému súdu RF, Najvyššiemu súdu RF a Vyššiemu arbitrážnemu súdu RF vo veciach ich kompetencií.

Článok 105 upravuje prijímanie federálnych zákonov. Podľa tohto článku federálne zákony prijíma Štátna дума. Federálne zákony môžu byť prijaté, ak sa za nich vysloví väčšina hlasov zo všetkých zástupcov Štátnej dumy. Federálny zákon prijatý Štátnou dumou by mal byť potvrdený do piatich dní pre jeho overenie Radou federácie. Tento zákon môže byť považovaný za odsúhlasený Radou federácie, ak viac ako jedna polovica z celkového počtu členov komory hlasovalo pre tento zákon, alebo ak ho Rada federácie neodsúhlasí do

štrnástich dní. V prípade, ak Rada federácie zamietne federálny zákon, obe komory zostavia zmierovaciu komisiu pre urovnanie nezrovnalostí. Až potom môže byť federálny zákon znovu potvrdený Štátnou dumou. Podľa článku 106 federálny zákon prijatý Štátnou dumou musí byť nevyhnutne potvrdený Radou federácie, ak ide o federálny rozpočet, federálne dane a poplatky, finančné, menové, úverové a colné regulácie a peňažné vydávanie, o ratifikáciu a denunciaciu medzinárodných dohôd Ruskej federácie, o status a ochranu štátnych hraníc Ruskej federácie, o vojnu a mier. Prijatie federálneho zákona podľa článku 107 potvrdzuje do piatich dní Prezident RF svojim podpisom a vyhlásením. Prezident tak môže urobiť aj do štrnástich dní. Federálny ústavný zákon môže byť považovaný za prijatý, ak ho odsúhlasí väčšina, ale nie menej ako tri štvrtiny celkového počtu členov Rady federácie a nie menej ako dve tretiny celkového počtu zo zástupcov Štátnej dumy. Prijatie federálneho ústavného zákona je potvrdené podpisom prezidenta RF a vyhlásené do štrnástich dní podľa článku 108. Podľa článku 109 môže byť Štátna дума rozpustená Prezidentom RF podľa podmienok upravených v tejto ústave. V prípade, ak je Štátna дума rozpustená, Prezident RF vyhlási dátum volieb tak, aby novozvolená Štátna дума nebola zvolaná skôr, ako štyri mesiace po rozpustení predchádzajúcej. Ústava rovnako stanovuje podmienky, za ktorých prezident nemôže Štátnu dumu rozpustiť. Ide napríklad o podmienku, podľa ktorej ak Štátna дума odmietla trikrát prezidentom navrhnutých kandidátov na predsedu vlády Ruskej federácie, alebo ak Štátna дума druhýkrát v priebehu troch mesiacov vyjadrí svoju nedôveru vláde Ruskej federácie, alebo ak predseda vlády požiada Štátnu dumu o vyslovenie dôvery a tá jej vyslovenie dôvery zamietne.

Súčasným predsedom Rady federácie je Sergej Michailovič M i r o n o v (od 15.1.2003, znovuzvolený v marci 2007) a predsedom Štátnej dumy je Boris Vjačeslavovič G r y z l o v.¹⁸

Politické strany a parlamentné voľby v Ruskej federácii

„Ruský stranícky systém sa formoval z klasického totalitného modelu jednej strany. Na jeho podobu má značný vplyv zmiešaný volebný systém do Štátnej dumy, ktorý neprispieva ku

¹⁸ The Council of Federation, on: <http://www.council.gov.ru/eng/chairman/index.html> (28.5.2005).

konsolidácii stranického spektra.¹⁹“ Pre vymedzenie existujúcich politických strán v Rusku je nevyhnuté podať ich klasifikáciu. Z hľadiska klasifikácie vo vzťahu k ideovým hodnotám je možné hovoriť o skutočne silnej pozícii socialistických aj sociálne demokratických stranách, ale aj o komunistických stranách a o liberálnom tábore.²⁰ Holzer²¹ typologizuje ruské politické strany podľa tradičného delenia na kritérium charakteru ich vzniku, kritérium rozmanitých vývojových aspektov vrátane organizačnej štruktúry, kritérium sociodemografických charakteristík straníckej a elektorálnej základne a kritérium orientácie politických cieľov, teda podľa ideologického smerovania.

Ústava Ruskej federácie z roku 1993 stanovuje, že parlament – Federálne zhromaždenie má dve komory: hornú – Rada federácia a dolnú – Štátnu dumu. Rada federácie, ako už bolo uvedené, má 178 členov a zastupuje 89 regiónov federácie. Každý z týchto regiónov má v Rade federácie dvoch delegátov. Jedného volia zástupcovia miestnej samosprávy, druhého príslušná exekutíva. Volebný systém do Štátnej dumy, teda do dolnej komory, popísal vo svojej práci aj Svoboda²², keď uvádza, že jedna polovica poslancov je volená prostredníctvom väčšinového volebného systému, ktorý sa koná v jednomandátových volebných okrskoch. Na to, aby bol kandidát zvolený, je potrebná jednoduchá väčšina platných odovzdaných hlasov. Druhá polovica poslancov je volená prostredníctvom systému pomerného zastúpenia v celofederálnom volebnom obvode, v ktorom kandidujú jednotlivé volebné politické strany a hnutia. Na získanie mandátu je potrebné získať 5% zo všetkých platných odovzdaných hlasov. Hlasy tých strán a hnutí, ktoré nezískali 5%, sa do všetkých hlasov nepočítajú. Parlamentné voľby sú všeobecné, priame, tajné, dobrovoľné a rovné a ich dátum vyhlasuje prezident.²³ Na ruských parlamentných voľbách je zaujímavá vysoká úspešnosť nezávislých kandidátov.²⁴

¹⁹ Holzer, J. (2004): *Politické a ústavné systémy zemí stredovýchodní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o., s. 344.

²⁰ Schweiner, M. (2008): *Politický systém Ruska a prezidentské volby 2008*. E-polis.cz, On: <http://www.e-polis.cz/komparace/258-politicky-system-ruska-a-prezidentske-volby-2008.html> (28.5.2009).

²¹ Holzer, J. (2004): *Politické strany Ruska. Hledání identity*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2004, s. 81.

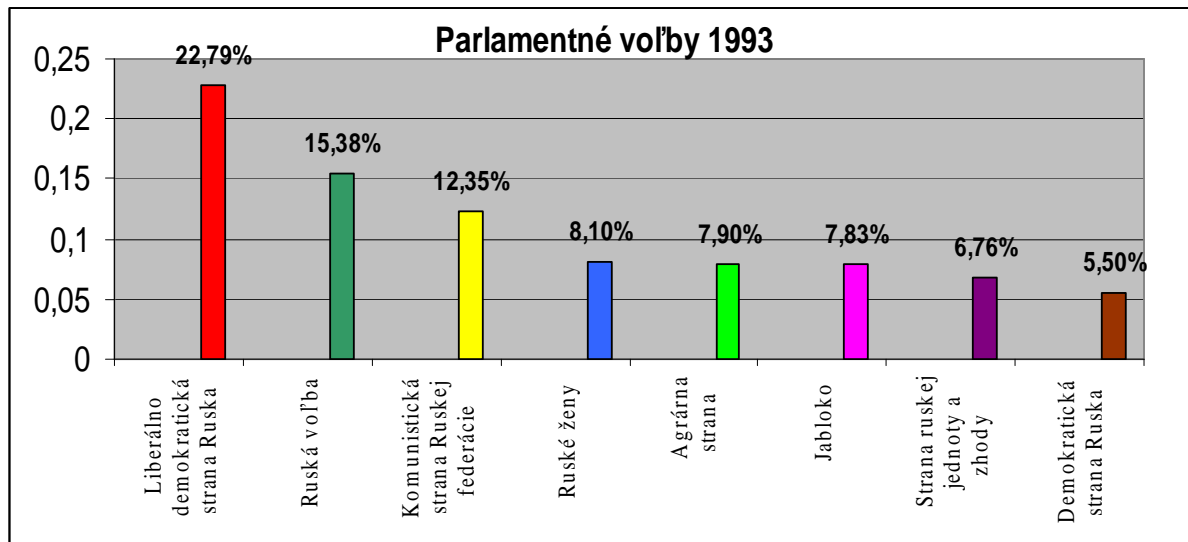
²² Svoboda, J.: *Politický systém Ruské federace – Parlament*. On: http://www.spolved.web2001.cz/stud_mat/-psruska.htm (28.5.2009).

²³ Schweiner, M. (2008): *Politický systém Ruska a prezidentské volby 2008*. E-polis.cz. On: <http://www.e-polis.cz/komparace/258-politicky-system-ruska-a-prezidentske-volby-2008.html> (28.5.2009)

²⁴ Holzer, J. (2004a): *Politické strany Ruska. Hledání identity*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury 2004, s. 341.

Prvé parlamentné voľby v Ruskej federácii sa uskutočnili v roku 1993. Zúčastnilo sa na nich iba 54% voličov. Graf č. 1 poukazuje na výsledky týchto volieb.

Graf č. 1: Výsledky parlamentných volieb do Štátnej dумы 1993.²⁵

Najväčší počet hlasov získala Liberálno demokratická strana, až 22,79%. 15,38% získala strana Ruská voľba a tretí najvyšší počet hlasov v týchto voľbách získala Komunistickej strane Ruskej federácie, 12,35%.

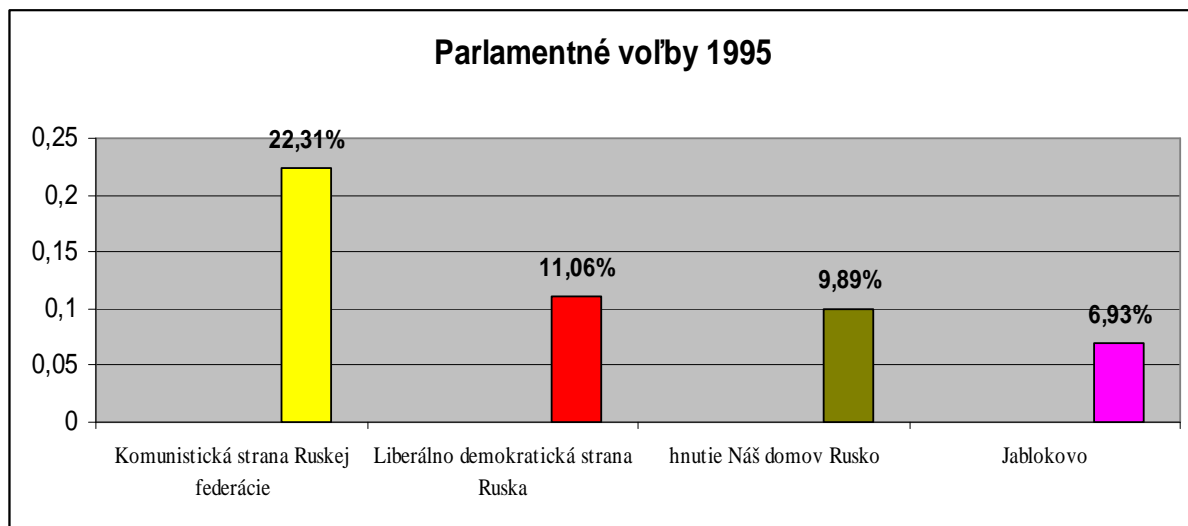
V parlamentných voľbách do Štátnej dумы v roku 1995, potrebných 5% získali iba štyri politické strany. Výsledky týchto volieb prezentuje graf č. 2.

Tri politické strany sa do Štátnej dумы dostali aj vo voľbách roku 1993, aj vo voľbách v roku 1995. Ide o Komunistickej strane Ruskej federácie, ktorá na rozdiel od volieb v 1993 získala až 22,31% (oproti 12,35% v roku 1993), Liberálno demokratická strana Ruska, ktorá získala 11,06% (čo je menej, ako 22,79% v roku 1993) a Jablko, ktoré získalo 6,93% (čo je menej, ako 7,83% z roku 1993). Ostatné politické strany a hnutia z volieb roku 1993 sa do Štátnej dумы pri voľbách v roku 1995 nedostali. Novým hnutím v Štátnej dume je hnutie Náš domov Rusko s 9,89%. Celková účasť voličov na týchto voľbách bola 63%.²⁶

²⁵ Svoboda, J.: *Politický systém Ruskej federácie – Parlament*. On: http://www.spolved.web2001.cz/stud_mat/-psruska.htm (28.5.2009), spracované autorkou.

²⁶ Krno, S.: *Ruské politické strany po prezidentských a parlamentných voľbách*. On: www.aepress.sk/mot/full/mo300d.pdf (2.6.2009), s. 59.

Graf 2: Výsledky parlamentných volieb do Štátnej dumy 1995.²⁷

Parlamentné voľby v roku 1999 boli značne ovplyvnené prezidentskými voľbami, ktoré sa mali konať v roku 2000. Každý kandidát na prezidenta sa snažil založiť si vlastnú politickú stranu alebo hnutie kvôli lepšej pozícii vo voľbách za predpokladu, že sa táto strana dostane do Štátnej dumy²⁸. V týchto voľbách hlasovalo 62% voličov. Do Štátnej dumy sa dostali strany uvedené v grafe č. 3.

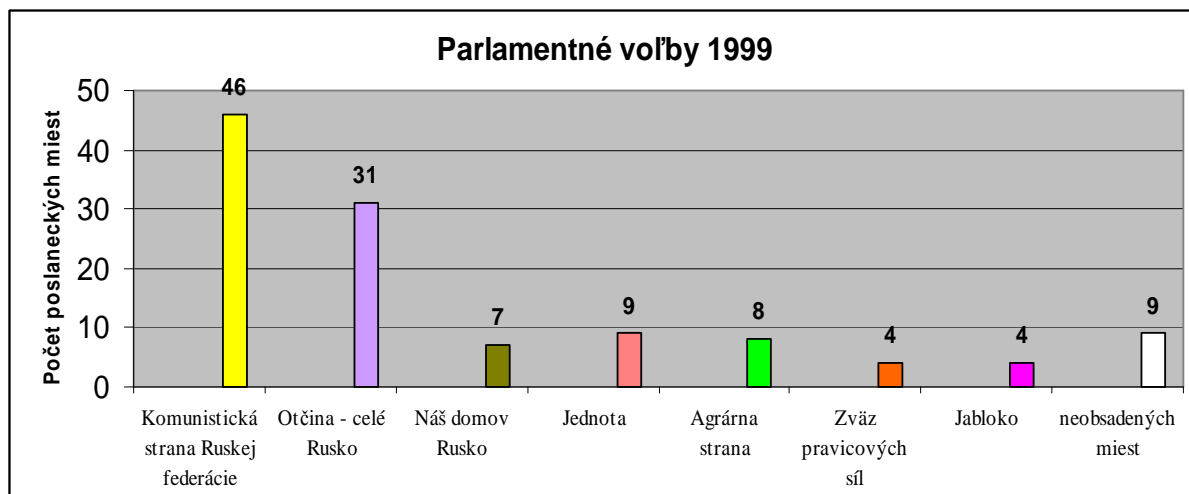
V parlamentných voľbách v roku 1999 obsadilo najviac miest v Štátnej dume Komunistická strana Ruskej federácie – 46 miest. 37 miest obsadila Otčina – celé Rusko, 7 miesto v Štátnej dume má hnutie Náš domov Rusko, 9 miest patrilo Jednote, agrármci získali 8 miest, Zväz pravicových síl 4 miesta, hnutie Jablko tiež 4 miesta a 9 miest ostalo neobsadených. Oproti voľbám z roku 1995 sa do Štátnej dumy nedostala Liberálno demokratická strana Ruska, ktorá sa musela uspokojiť s prázdnyimi kreslami.²⁹

²⁷ Mesežnikov, G. (1997): *Ruská federácia*. In: Lidák, Ján a kol.: Komparácia politických systémov. Bratislava: Vydavateľstvo, s. 200, spracované autorkou.

²⁸ Svoboda, J.: *Politický systém Ruskej federácie – Parlament*. On: http://www.spolved.web2001.cz/stud_mat/-psruska.htm (28.5.2009).

²⁹ Krno, S.: *Ruské politické strany po prezidentských a parlamentných voľbách*. On: www.aepress.sk/mot/full/mo300d.pdf (2.6.2009), s. 61.

Graf 3: Výsledky parlamentných volieb do Štátnej dумы 1999.³⁰

V parlamentných voľbách z roku 2003 obsadilo najviac miest Spojené Rusko (Blok tvorený Jednotou a hnutím Náš domov Rusko³¹ (viď graf č. 4)). Získalo 37,6% hlasov a 222 kresiel. Komunistická strana Ruskej federácie získala 12,6% hlasov a 52 kresiel. Liberálno demokratická strana Ruska získala 11,5% hlasov a 36 kresiel v dolnej snemovni. Rodina získala 9% hlasov a 37 kresiel, Jabloko so 4,6% hlasov získalo 4 kreslá, Únia pravicových síl s 4% získala 3 kreslá a Agrárna strana Ruska s 3,6% hlasov 2 kreslá. Podľa údajov z Federálnych volieb v roku 2003,³² až 68 kresiel získali nezávislí kandidáti. Ostatné strany s 8,6% získali 6 kresiel.

K dnešnému dňu sú v Štátnej dume zastúpené iba štyri politické subjekty (viď graf č. 5), na základe parlamentných volieb z roku 2007. Najviac voličských hlasov (64,30%) získala strana vtedajšieho prezidenta Vladimíra Putina Jednotné Rusko. Jednotné Rusko vzniklo spojením Jednoty a Oščiny v decembri 2001 pod vedením Borisa Gryzlova, Sergeja Šoigu, Jurija Lužkova a Mintimera Šaimieva³³. V Štátnej dume získali 315 kresiel. Komunistická strana Ruskej federácie získala 11,57% hlasov a získala tak 56 kresiel. Liberálno demokratická strana Ruska získala 8,14% hlasov a oproti voľbám z roku 1999 získala 39

³⁰ Tamtiež, spracované autorkou.

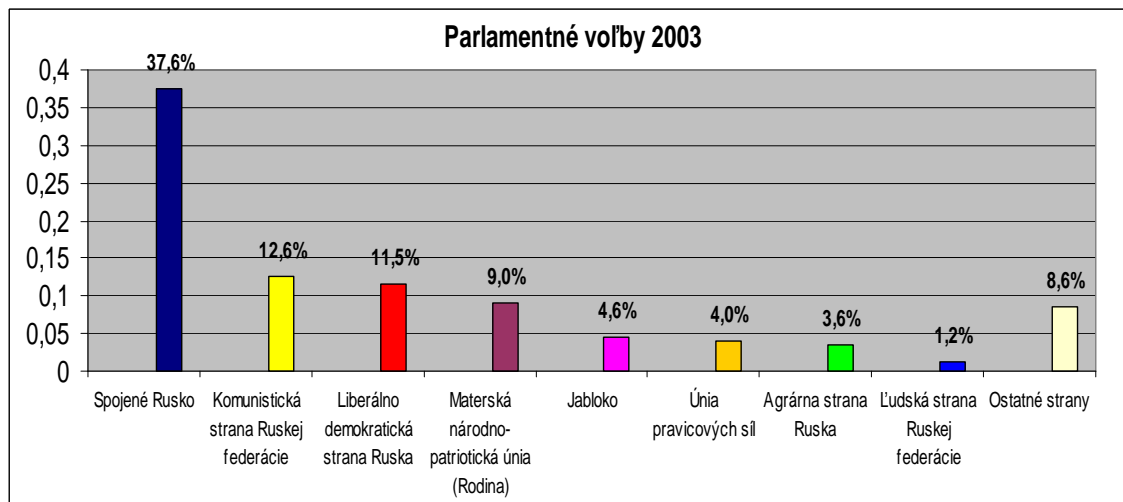
³¹ Hesli, L. V. (2007): *Governments and Politics in Russia and the Post-Soviet Region*. Boston, New York: Houghton Mifflin Company, s. 174.

³² *Election of the deputies of the State Duma of The Federal Assembly of the Russian Federation of the fourth convocation*, http://gd2003.cikrf.ru/gdrf4_engl.html (2.6.2009).

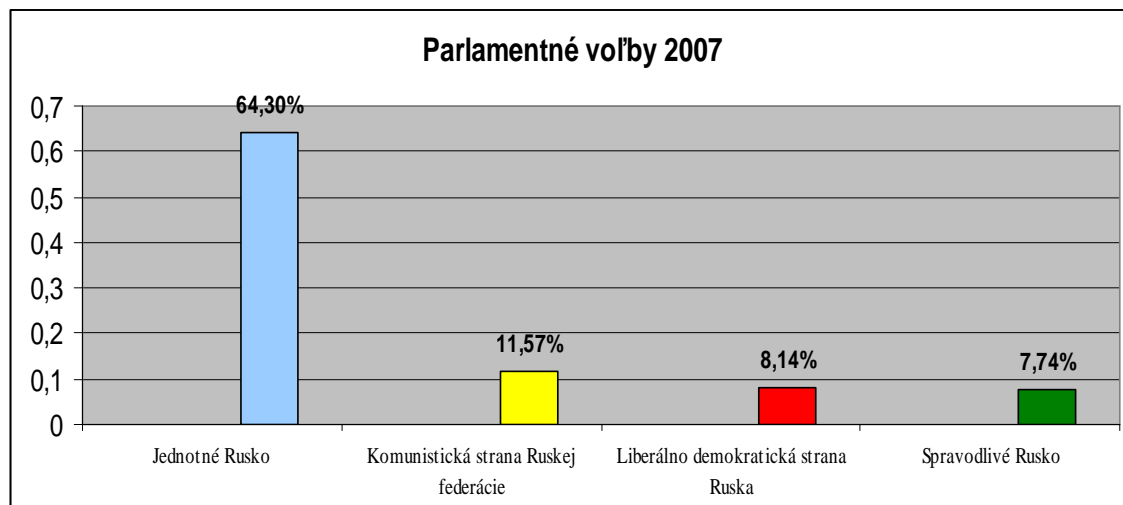
³³ Hesli, L. V. (2007): *Governments and Politics in Russia and the Post-Soviet Region*. Boston, New York: Houghton Mifflin Company, s. 193.

kresiel. Poslednom stranou v Štátnej dume je na základe týchto volieb Spravodlivé Rusko so 7,74% hlasov a získala tak 38 kresiel. Podľa vyjadrení denníka SME³⁴ účasť v týchto voľbách dosiahla 63,78% účasť voličov. Do Štátnej dумы sa dostali iba tie politické subjekty, ktoré získali viac ako 7% hlasov (na rozdiel od volieb z vyššie spomínaných kôl, kde bolo potrebných 5%). Hlasy zvyšných strán boli prerozdelené medzi víťazné štyri subjekty.

Graf 4: Výsledky parlamentných volieb do Štátnej dумы 2003.³⁵

Graf 5: Výsledky parlamentných volieb do Štátnej dумы 2007.³⁶

³⁴ Konečné výsledky Ruských volieb: Jednotné Rusko má 64,30% hlasov. Denník SME. On: <http://www.sme.sk/c/3627404/konecne-vysledky-ruskych-volieb-jednotne-rusko-ma-6430-hlasov.html> z 8.12.2007, (2.6.2009).

³⁵ Hesli, L. V. (2007): *Governments and Politics in Russia and the Post-Soviet Region*. Boston, New York: Houghton Mifflin Company, s. 174, spracované autorkou.

³⁶ Gosudarstvennaja дума, <http://www.duma.gov.ru/> (2.6.2009).

Komunistická strana Ruskej federácie bola v Štátnej dume od prvých volieb v Ruskej federácii, od roku 1993, v ktorom aj vznikla. Má stabilnú voličskú základňu, orientuje sa ľavicovým smerom a prezentuje sa ako „strana pracujúcich, strana otčiny“. ³⁷ Jej vedúcim predstaviteľom je Gennadii Zyuganov. ³⁸

Liberálno demokratická strana Ruska vykazuje určitý rozpor týkajúci sa názvu tejto strany s jeho vnútorným napredovaním. Vnútorné smerovanie sa zmenilo pod vedením Vladimira Žirinovského. Vystupuje napríklad za zrušenie územno-správneho členenia Ruskej federácie, za prenájom pôdy bez práva na jej predaj, za posilnenie represívnych metód v boji proti zločinnosti a podobne. ³⁹

Hnutie Náš domov Rusko vzniklo v máji 1995 pod vedením Viktora Černomyrdin a Vladimíra Ryžkova. Od začiatku bolo profilované ako hnutie podporujúce výkonnú moc. Prezentuje sa ako pravicovo-centralistické a zastáva protrhové postoje. Je zástancom právneho štátu a sociálno-ekonomických reforiem. ⁴⁰

Hnutie Jabloko vzniklo v októbri 1993 pod vedením Grigorija Javlinského. Pôvodne vzniklo ako hnutie troch proreformne orientovaných demokratov – Javlinský, Boldyrev, Lukin. Až takmer rok po vzniku sa Jabloko prezentovalo ako politické hnutie s vlastnou štruktúrou. Jeho politika sa orientuje sociálno-liberálnym smerom, profilovalo sa ako demokratický subjekt, ktorý predkladal alternatívne projekty reforiem. ⁴¹

Záver

Ruská federácia dodnes vystupuje ako jeden z najsilnejších politických subjektov sveta. Aj keď história nebola naklonená jeho parlamentnému fungovaniu, voľby z rokov 1993, 1997, 1999, 2003 a 2007 sú dôkazom existujúceho parlamentarizmu vôbec. Najsilnejšie politické strany, ktoré vznikli k voľbám v roku 1993, ešte aj dnes vystupujú ako silné politické strany,

³⁷ Mesežnikov, G. (1997): *Ruská federácia*. In: Lid'ák, Ján a kol.: Komparácia politických systémov. Bratislava: Vydavateľstvo, s. 200.

³⁸ Hesli, L. V. (2007): *Governments and Politics in Russia and the Post-Soviet Region*. Boston, New York: Houghton Mifflin Company, s. 193.

³⁹ Mesežnikov, G. (1997): *Ruská federácia*. In: Lid'ák, Ján a kol.: Komparácia politických systémov. Bratislava: Vydavateľstvo, s. 202.

⁴⁰ Tamtiež, s. 203.

⁴¹ Tamtiež, s. 203.

čoho dôkazom sú aj voľby v roku 2007. Ide najmä o vyššie charakterizované strany a hnutia - Hnutie Jablko, Hnutie náš domov Rusko, Liberálno demokratická strana Ruska, Komunistická strana Ruskej federácie, Jednotné Rusko, ale aj Agrárna strana a podobne. Všetky tieto politické strany a hnutia tvorili, tvoria alebo v budúcnosti budú tvoriť súčasť ruského parlamentarizmu od čias vzniku Ruskej federácie prostredníctvom ich zastúpenia v dolnej snemovni – v Štátnej dume ruského Federálneho zhromaždenia.

Použitá literatúra

- Hesli, L. V. (2007): *Governments and Politics in Russia and the Post-Soviet Region*. Boston, New York: Houghton Mifflin Company.
- Holzer, J. (2004): *Politické strany Ruska. Hledání identity*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Holzer, J. (2004): *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o.
- Krno, S.: *Ruské politické strany po prezidentských a parlamentných voľbách*. On: <http://www.aepress.sk/mot/full/mo300d.pdf> (2.6.2009).
- Mesežnikov, G. (1997): *Ruská federácia*. In: Lidřák, Ján a kol.: *Komparácia politických systémov*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm.
- Netolický, P. (2005): *Ruský federalismus [online]*. *E-polis.cz*. On: <http://www.e-polis.cz/komparace/67-rusky-federalismus.html> (28.5.2009).
- Orosz, L; Somorová, L. (1989): *Ústava ZSSR. Zmeny a doplnky*. Košice: Právnická fakulta.
- Schveiner, M. (2008): *Politický systém Ruska a prezidentské voľby 2008*. *E-polis.cz*, <http://www.e-polis.cz/komparace/258-politicky-system-ruska-a-prezidentske-volby-2008.html> (2.6.2009).
- Svoboda, J.: *Politický systém Ruskej federácie – Parlament*. On: http://www.spolved.web2001.cz/stud_mat/-psruska.htm (28.5.2009).
- Švankmajer, M.; Veber, V.; Sládek, Z.; Moulis, V. (1995): *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny.

The Constitution of The Russian Federation. Adopted at the December 2, 1993 referendum
[Ústava Ruskej federácie prijatá referendumom 2. decembra 1993].

The Council of Federation. On: <http://www.council.gov.ru/eng/chairman/index.html>
(28.5.2005).

Election of the deputies of the State Duma of The Federal Assembly of the Russian Federation of the fourth convocation. On: http://gd2003.cikrf.ru/gdrf4_engl.html
[2.6.2009].

Gosudarstvennaja дума. On: <http://www.duma.gov.ru/> (2.6.2009).

Konečné výsledky Ruských volieb: Jednotné Rusko má 64,30% hlasov. In: Denník SME. <http://www.sme.sk/c/3627404/konecne-vysledky-ruskych-volieb-jednotne-rusko-ma-6430-hlasov.html> z 8.12.2007, (2.6.2009).